

Кучменко В.О.

Державний університет «Житомирська політехніка»

Яцулинець Т.М.

Державний університет «Житомирська політехніка»

ОСНОВИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Стаття присвячена визначенню особливостей цифровізації державного управління в процесі цифрової трансформації в різних сферах суспільного життя України. Вивчення цього питання є досить значущим, зміни в цій сфері сприятимуть розвитку України як країни з цифровою економікою, яка стає все більш актуальною. Метою статті є дослідження основ діджиталізації в публічному управлінні.

У статті проведено аналіз наукової літератури в частині сутності поняття діджиталізація та визначено власне бачення поняття діджиталізація в публічному управлінні, а саме: це процес фундаментальної трансформації механізмів державного управління загалом і діяльності державних органів зокрема, що ґрунтується на впровадженні цифрових технологій у всі аспекти діяльності та розвитку цифровізації в державі.

Застосування цифровізації у сфері державного управління може стати важливим вектором цифрової трансформації конкурентоспроможного економічного розвитку України.

У процесі дослідження було розглянуто особливості діяльності Мінцифри та проаналізовано завдання які воно перед собою поставило на період до 2024 року. Розглянуто позитивні сторони розвитку діджиталізації в сфері публічного управління та можливі негативні наслідки. Встановлено, що важливим етапом є підготовка до запровадження цифрового публічного адміністрування та формування цифрових компетенцій, переважно серед державних службовців, які надають публічні послуги. Формування цифрової грамотності українського народу є запорукою успіху цифрової трансформації, а оволодіння державними службовцями цифровими можливостями стане важливою передумовою цифровізації державного управління та цифровізації державного сектору.

Розробка технічних та організаційних заходів дозволить усунути можливі недоліки та загрози в сфері діджиталізації в публічному управлінні.

Ключові слова: публічне управління, діджиталізація, електронне урядування, органи державної влади.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток науки та техніки створює нові виклики для розвитку не лише розвитку бізнес середовища але й для впровадження новітніх технологій в роботу органів державної влади. Зараз, коли в Україні триває війна, комунікаційні технології електронного урядування та державного управління відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування та координації дій влади та громадян в умовах воєнного стану. Одним із пріоритетних напрямів державної політики є впровадження ІКТ у діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування з метою цифровізації послуг, що надаються цими установами. Такі зміни вкрай необхідні, задля збереження ефективності роботи державних установ та унеможливлення впливу агресора на якість послуг.

Темпи змін які ми спостерігаємо в сучасному світовому просторі підтверджує, що вже давно

відбувся вихід за рамки побудови інформаційного суспільства, адже цифрові технології поглинають усе більше сфер суспільного життя, докорінно змінюючи форми та методи їх реалізації. В умовах сьогодення, усі країни Європейського союзу орієнтуються на розвиток саме у напрямку побудови «цифрової економіки», використовуючи усі можливі конкурентні переваги від її впровадження. Україна не є виключенням саме тому ми намагаємось бути у тренді, розвиваючи інформаційні технології у різних напрямках як публічного управління, так і суспільного життя в цілому [9].

Незважаючи на певні досягнення, системного та синергетичного ефекту на розвиток країни це ще не дало. Ми вважаємо, що застосування цифровізації у сфері державного управління може стати важливим вектором цифрової трансформації конкурентоспроможного економічного розви-

тку України завдяки якому ми будемо повноцінними членами європейської спільноти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питання діджиталізації досліджувалися багатьма вченими, зокрема праці К. Гуменної, Г. Козбура, І. Струтинської орієнтовані на впровадження цифрової економіки та її впливу на бізнес-середовище. Питанням цифрових трансформацій та впровадження діджиталізації в публічне управління присвятили свої праці І. Арістова, О. Баранов, К. Беляков, Т. Биркович, В. Биркович, М.В. Гордійчук, Н. Грицяк, В. Дрешпак, О. Кабанець, О. Карпенко, П. Клімушин, Л. Кормич та А. Кормич, Т.Краснопольська, В. Куйбіда, К. Куприна, С. Левчук, Н. Литвин, О. Литвинов, І. Лопушинський, І. Милосердна, М. Міхровська, В. Наместнік, А. Новицький, Н. Новицька, О. Орлов, Г. Почепцов, І. Сопілко, М. Швець та інші. Проте залишається ряд питань, які розкриті фрагментарно.

Метою статті є дослідження основ діджиталізації в публічному управлінні.

Виклад основного матеріалу. Новітні інформаційно-комунікаційні технології кардинально змінили всі соціальні відносини – формується нове інформаційне цифрове суспільство.

Актуальність забезпечення ефективного реформування державних інституцій та публічної влади в умовах цифрових трансформацій залишається не змінною, вона проявляється завдяки електронному урядуванню, що переходить у діджиталізовану форму, метою якого є поліпшення ефективності роботи органів влади з громадянами, підприємствами й іншими установами та зменшення спільних витрат часу та коштів [9].

Протягом останніх років ми не одноразово в своєму житті зустрічаємо слово «діджиталізація», яке укорінюється у наш словниковий запас та набирає популярності на просторах інтернету. Однак саме визначення поняття є досить дискусійним, саме тому нами було проведено аналіз даного поняття (табл. 1).

Виходячи з вище зазначеного можна сказати, що діджиталізація в державному управлінні – це процес фундаментальної трансформації механізмів державного управління загалом і діяльності державних органів зокрема, що ґрунтується на впровадженні цифрових технологій у всі аспекти діяльності та розвитку цифровізації в державі.

Вивчаючи праці науковців, які стосуються обраної тематики, було виявлено, що діяльності електронного уряду притаманний поділ на чотири складники за функціональними видами діяльності, а саме:

– G2G («уряд–уряд») (“government to government”) – сектор електронної взаємодії між органами влади;

– G2B («уряд – бізнес») (“government to business”) – сектор електронної взаємодії між органами публічної влади та суб’єктами господарювання;

– G2C («уряд – громадяни») (“government to citizens”) – сектор електронної взаємодії між органами публічної влади та громадянами;

– G2E («уряд – службовці») (“government to employees”) – сектор автоматизації процесів співпраці урядової системи зі службовцями, чиновниками, консультантами на місцях [1, с. 10–15].

Шлях України до впровадження елементів електронного врядування розпочався ще у 2003 році через інформаційну систему «Електронний уряд» та ряд нормативних актів, які так і не були реалізовані повною мірою. Незважаючи на проведену роботу та зміни, які відбулися можемо констатувати, що суттєвих кроків, які б дійсно дали результат, так і не було здійснено, як і в 2010 році, після прийняття Концепції розвитку електронного врядування в Україні, навіть незважаючи на існування окремих спеціалізованих органів – Національного центру підтримки електронного урядування та пізніше Державного агентства з питань електронного урядування України [9].

Для пришвидшення розвитку діджиталізації у публічному управлінні було створено Міністерство цифрової трансформації України (далі – Мінцифра), основним завданням якого є забезпечення формування та реалізація державної політики у таких сферах:

– сфера цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства;

– сфера впровадження електронного документообігу;

– сфера розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян;

– сфера відкритих даних, публічних електронних реєстрів, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтеграбельності, розвитку інфраструктури широкоплатформового доступу до Інтернету електронної комерції та бізнесу;

– сфера надання електронних та адміністративних послуг;

– сфера електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації та інвестицій в ІТ-індустрію;

– сфера розвитку ІТ-індустрії;

– сфера розвитку та функціонування правового режиму Дія Сіті [8].

Перед собою команда Мінцифри до 2024 року поставила такі цілі, як:

- 1) 100 % публічних послуг доступні громадянам та бізнесу онлайн;
- 2) 95 % транспортної інфраструктури, населених пунктів та їх соціальних об'єктів мають доступ до високошвидкісного інтернету;

3) 6 млн українців залучені до програми розвитку цифрових навичок;

- 4) 10 % – доля ІТ у ВВП країни [6].

Сподіваємося, що всі цілі та завдання, які перед собою поставили Мінцифра будуть неодмінно досягнуто, однак над цим потрібно плідно попрацювати, адже не було враховано

Таблиця 1

Аналіз поняття «діджиталізація»

Автор	Визначення
Туль С. [13, с. 7]	Діджиталізація – унікальне явище сучасності, зумовлене розвитком продуктивних сил, і одночасно як процес масштабних змін у відносинах між акторами (урядом, бізнесом і соціумом у представництві його індивідуумів), що охоплює всі сфери суспільної діяльності та відбувається під впливом інтеграції цифрових технологій, даних і мережі Інтернет.
Разумей Г.Ю., Разумей М.М. [9, с. 141]	Діджиталізація публічного управління – процес докорінної зміни механізмів публічного управління загалом та діяльності державних органів зокрема, що базується на впровадженні цифрових технологій у всі аспекти діяльності та призводить до прогресивного розвитку цифрових трансформацій у країні.
Литвин Н.А., Крупнова Л.В. [3, с. 70]	Термін «діджиталізація» походить від англійського «digitalization» і в перекладі означає «оцифрування», «цифровізація» або ж «приведення в цифрову форму». У широкому сенсі він означає перехід інформаційного поля на цифрові технології, тобто те, що відбувається нині, іноді вживається на позначення конкретного акта переведення певної інформації з аналогового у цифровий формат для її більш легкого подальшого використання на сучасних електронних дивайсах .
Тетерятник Б. [12]	Діджиталізація заснована на можливостях сучасної ІТ-індустрії, процес застосування суб'єктами господарювання інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення мети господарської діяльності спрямований на зміну наявних господарських відносин шляхом їх діджиталізації; сукупність актів реалізації діджиталізованих об'єктів для досягнення цілей господарської діяльності, що розглядаються в їх єдності та пов'язані з формуванням нової форми господарських відносин – цифрової.
Сидоренко Н.О. [11, С. 12].	Діджиталізацію потрібно трактувати як процес, орієнтований на зміну паперових носіїв на електронні. Коли ж говорити про діджиталізацію в органах влади, то йдеться про процес формування сервісів для значно результативніших управлінських рішень і надання якісних послуг населенню.
Савон К.В. [10]	Поняття діджиталізації, автоматизації та цифрової трансформації часто ототожнюються у наукових доробках, публічних виступах, новинах та у самому законодавстві. Ця проблема пов'язана з походженням цих слів з англійської мови та самою новизною цих понять і процесів для українських реалій.
Литвинов О.М. [4, с. 170].	Діджиталізація – це явище, що спричиняє послідовні трансформації соціокультурного коду, об'єднані загальним вектором розвитку. Дослідник пов'язує діджиталізацію із соціальною комунікацією та аналізує з огляду на це зміну соціальних інститутів та подальшу зміну розвитку людства.
Лігоненко Л., Хріпко А., Доманський А. [5, с. 21].	Діджиталізація є необхідним процесом розвитку сучасних підприємств в умовах неоекономіки. Вона покликана спростити та прискорити роботу з великими базами даних, забезпечити автоматизацію усіх видів діяльності (основної та допоміжної операційної, інвестиційної, фінансових), покращення комунікації з клієнтами, постачальниками та партнерами та усіма інститутами зовнішнього середовища, формування нових засад взаємодії в межах підприємства – між підрозділами, працівниками, менеджментом, перехід до нових організаційних форм господарювання (мережева та віртуальна економіка).
Устенко М., Руських А. [14, с.184].	Діджиталізація являє собою корінні перетворення, що знаходять вираження в глибокому проникненні цифрових технологій у бізнес-процеси, їх оптимізації, підвищенні продуктивності та поліпшенні комунікаційної взаємодії зі споживачами. Ключова ознака подібних трансформацій – значні покращення в ефективності функціонування бізнес-процесів, скорочення грошових і часових витрат на їх підтримку.
Лазоренко Т., Шолом І. [2].	Процес діджиталізації характеризується трансформацією, впровадженням цифрових технологій з метою оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, покращення комунікаційних зв'язків із споживачами та підвищення ефективності господарської діяльності. «Стратегія розвитку індустрії 4.0», розроблена Асоціацією промисловців та підприємців України, пояснює цифрову трансформацію як суспільні або технологічні зміни, які пов'язані із проникненням цифрової технології в усі аспекти взаємодії з людиною.

той факт, що є соціально незахищені верстви населення, які фізично не в змозі скористатись онлайн послугами.

Як показує досвід країн Європи, саме розвиток цифрового урядування у державі сприяє покращенню ведення бізнесу та зниженню рівня безробіття. Водночас, Діджиталізація веде до скорочення державних витрат на утримання державних службовців та зниження рівня корупції у державі. Прозорість, низький рівень корупції, вільний та рівний доступ до державних послуг та громадський контроль за бюджетом і тендерами приведуть до покращення життя громадян, позитивної репутації держави у світі та ще більшого впливу на іноземну аудиторію [10].

Розробки у сфері цифрової трансформації систем державного управління є потенційною моделлю для всієї країни, яка також приносить величезні переваги: підвищення продуктивності та конкурентоспроможності, отримання нових знань та навичок, вибір роботи і розширення можливостей. Варто зазначити, що в міжнародній практиці одним із важливих методів реалізації цієї стратегії є проведення комплексного аналізу та оцінки стратегії розвитку та її основних переваг та можливих «провалів» у різних її частинах.

Незважаючи на труднощі, які виникають на шляху трансформації органів державної влади, позитивними моментами розвитку їх діджиталізації є:

- прийняття дієвих управлінських рішень;
- обмін документами між органами влади та ЦНАПами;
- одержання адміністративних послуги онлайн;
- застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, з метою отримання необхідного результату;
- контроль та відкритість органів державної влади та урядовців;
- зниження корупційних ризиків та інше.

Однак, якщо є позитивні наслідки, то зазвичай є і недоліки, до яких можна віднести: хакерські атаки, перевищення владних повноважень, невисокий рівень цифрових знань в населення та ін.

Для мінімізації усіх перерахованих недоліків, потрібно напрацювати низку організаційних та технічних заходів, основними з яких є:

- мінімальне впровадження потрібних функцій ЦНАП за допомогою централізованої системи;
- організація нових та покращення наявних електронних послуг, виконання котрих відбуватиметься без ІТ-спеціалістів;

– створення нових та вдосконалення існуючих систем захисту персональних даних та прав на приватність громадянина, щоб посилити довіру до онлайн-простору;

– запровадження інформаційно-телекомунікаційні систем, котрі б гарантували діяльність у режимі віддалених робочих місць;

– забезпечення централізованості служби підтримки та системи супроводу для громадян під час одержання електронної послуги;

– підтримка зростання ступеня цифрової компетентності фізичних та юридичних осіб щодо застосування інформаційно-телекомунікаційних систем та інше [11].

Все вище перераховане є реальним лише завдяки введенню новітніх технологій, які мають сприятливий вплив на відповідну співдію між владою та громадою, дозволяє зробити будь-яку процедуру зручною та незалежною від людського фактору. Саме такі реформи зумовлюють технічний розвиток, що, відповідно, слугує забезпеченню права громадян стосовно надання адміністративних послуг у найбільш віддалених громадах. Також цей напрям дозволяє осучаснити через комп'ютеризацію (запровадження е-сервісів) процес звернення та одержання послуги. До того ж використання е-сервісів спричинить прогрес процесу електронного документообігу в органах публічної адміністрації, зокрема й автоматизацію мережі ЦНАПів у перспективі [11].

У серпні 2021 року Україна у повному складі увійшла до режиму paper less. Саме процес оцифрування є однією із пріоритетних реформ в Україні, та її головна мета – ефективна боротьба з корупцією на різних рівнях.

Важливо, що у «цифровому суспільстві» буття людини реалізується одночасно у двох світах – цифровому та реальному. При цьому цифровий світ серйозно тяжіє над людиною. Саме тому актуальним стає поява нових прав – таких як «право на забуття», що передбачає обмеження доступу невизначеного кола осіб до інформації про громадянина. Вважаємо, що ця сфера буття людини – у цифровому світі – предмет, перш за все, конституційного регулювання, оскільки ця сфера зараз носить всеосяжний характер і стала органічною частиною життя сучасної людини.

Інше важливе питання, яке несе в собі діджиталізація – це статус самої держави, його роль у управлінні суспільними процесами, у реалізації цілого ряду конституційно-правових принципів. Особливо чітко ці зміни простежуються у соціальній сфері. Вважаємо, що

державі доведеться шукати нову точку балансу у сфері реалізації принципу соціальної держави. З аналогічними проблемами стикаються та зарубіжні держави.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумок, слід відмітити, що поняття діджиталізації є багатограним і різні вчені мають свій підхід до сутності поняття. Стан

введення діджиталізації в сфері публічного управління в Україні з кожним роком все більше прогресує, однак перед державою на сучасному етапі є багато викликів і загроз, які потрібно вирішити та подолати. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка технічних та організаційних заходів, для усунення недоліків в сфері діджиталізації в публічному управлінні.

Список літератури:

1. Електронне урядування та електронна демократія : навч. посіб. : у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Київ, 2017. Ч. 2. 72 с.
2. Лазоренко Т., Шолом І. Діджиталізація як основний фактор розвитку бізнесу. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції. 2021. Випуск № 1. С. 50–51. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201186>
3. Литвин Н. А., Крупнова Л. В. Діджиталізація як засіб підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо надання електронних послуг. *Ірпінський юридичний часопис*. 2020. Вип. 3. С. 69–76.
4. Литвинов О.М. Діджиталізація на порозі цифрового дахау. *Держава і злочинність. Нові виклики в епоху постмодерну*. 2020. С. 170–172. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9635>
5. Лігоненко Л., Хріпко А., Доманський А. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Економічні науки*. 2018. Випуск № 22 (62). 2 т. С. 21–24.
6. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry>
7. Ортіна Г. В., Рибальченко Н. П. Діджиталізація публічної влади. *Публічне урядування*. Вип. 1 (29). С. 104–109. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/1370/1850>
8. Положення про Міністерство цифрової трансформації України : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.09.2019 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF>
9. Разумей Г. Ю., Разумей М. М. Діджиталізація публічного управління як складник цифрової трансформації України. *Публічне управління та митне адміністрування*. № 2 (25). 2020. С. 139–145.
10. Савон К. В. Поняття діджиталізація в контексті цифрового уряду. *Актуальні проблеми політики*. 2021. Вип. 67. С. 107–111.
11. Сидоренко Н. О. Діджиталізація: електронні адміністративні послуги. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. № 4. С. 11–15. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/93/84>
12. Тетерятник Б. С. Діджиталізація та діджиталізація в контексті віртуалізації господарської діяльності. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/Teteriatnyk.pdf>
13. Туль С. І. Трансформація світового ринку праці в умовах діджиталізації : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02. Вінниця, 2019. 20 с.
14. Устенко М., Руських А. Діджиталізація: основа конкурентоспроможності підприємства в реаліях цифрової економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. Випуск № 68. С. 181–192.

Kuchmenko V.O., Yatskulinet T.M. BASICS OF DIGITALIZATION IN PUBLIC ADMINISTRATION

The article is devoted to defining the features of digitalization of public administration in the process of digital transformation in various spheres of social life of Ukraine. The study of this issue is quite significant, changes in this area will contribute to the development of Ukraine as a country with a digital economy, which is becoming more and more relevant. The purpose of the article is to study the basics of digitalization in public administration.

The article analyzes the scientific literature in the part of the essence of the concept of digitalization and defines its own vision of the concept of digitalization in public administration, namely: it is a process of fundamental transformation of the mechanisms of state management in general and the activities of state bodies in particular, which is based on the implementation of digital technologies in all aspects of activity and development digitization in the state.

The application of digitalization in the sphere of public administration can become an important vector of digital transformation of competitive economic development of Ukraine.

In the course of the research, the specifics of the Ministry of Digital Affairs were considered and the tasks it set for itself for the period until 2024 were analyzed. The positive aspects of the development of digitalization

in the field of public management and possible negative consequences are considered. It has been established that an important stage is the preparation for the introduction of digital public administration and the formation of digital competencies, mainly among civil servants who provide public services. The formation of the digital literacy of the Ukrainian people is the key to the success of the digital transformation, and the mastery of digital capabilities by civil servants will be an important prerequisite for the digitalization of public administration and the digitalization of the public sector.

The development of technical and organizational measures will allow to eliminate possible shortcomings and threats in the field of digitization in public administration.

Key words: *public administration, digitalization, electronic governance, state authorities.*